

Írta: Ihász Márta

Itthon is hasznosíthatnánk

Immár másodízben volt lehetőségem a dán gyermekvédelemről konkrét tapasztalatokat gyűjtenem. Érzékelhetően valós tartalma van annak a nálunk üres frázissá satnyult elvnek, hogy ami a gyermekekkel történik, az valóban a gyermekekért van.

Különböző ellátási formák a gyermekek azon igényéhez igazodnak, hogy vérszerinti családjukban nevelkedhessenek. Ennek megfelelően a különböző ellátási formák elsődlegesen a családokhoz irányulnak. „A családokat és a gyermekeket meg kell hallgatni szükségleteikről” mondják.

„A bot, a sárgarépa és a szamár” esete jutott minduntalan eszembe, ahányszor megkíséreltem összehasonlítani azt a gyermekközponti társadalmat a miénkkel. Különböző társadalmakban milyen különböző eszközökkel próbálják a gyermekvállalási hajlandóságot ösztönözni...

E személyes megjegyzés után lássuk a tényeket! A tanulmányutat dán vendéglátónk rendkívüli körültekintéssel szervezte. Így lehetővé vált, hogy Heming város gyermekintézményein keresztül ismerkedjünk a dán gyermekjóléti ellátórendszerrel. A hallatlanul sokszínű struktúra megszámlálhatatlan irányba ágazik szét, és nincs olyan tenyéryi terület, amelyet ne fedne le. Az intézmények nagy része magán, vagy alapítványi kézben van, fenntartásukról, finanszírozásukról azonban a helyi önkormányzat gondoskodik. A város szoros szakmai és pénzügyi ellenőrzést gyakorol az intézmények felett. Az ellátást helyi rendeletekkel egyéniesítik, az intézmények azonban szigorú szakmai normák szerint működnek.

Az 56.000 lélekszámú Heming város 160 intézményt tart fenn 4-140 férőhellyel. A városka minden rászoruló piciny polgárának 1 hónapon belül ellátást kell kapnia. A város fizeti az ellátóhely megteremtését, amely nem lehet messze a lakókörnyezettől. A „round the clock” intézmények a gyermek egész napját felölelik az óvodától a tehetséggondozó napközi otthonon át a speciális oktatást végző ügynevezett utóiskoláig, a családgondozó központokig. Speciális ellátást biztosítanak a fogyatékos gyermekeknek, akik így nem kényszerülnek családi környezetükből intézeti bentlakásra. Dániában ezeket prevenció intézményeknek tekintik, és valóban be is töltik ezt a szerepüket. Működtetésük évente mintegy 275 millió dán koronába kerül. Ebből 60 milliót a családok fizetnek térítési díjként, közvetlenül a város kasszájába, hogy a pénzügyi tranzakció ne zavarja a család és az intézmények viszonyát.

Az egy hét alatt megszámlálhatatlan típusú intézményben jártunk, ezek közül csak ízelítőül néhány:

A családközpontú ellátás jó példái a családgondozó központok, az ügynevezett „family workshopok”. Ezeket mi idehaza – jobb híján, s némi nagyképűséggel – krízisintervenció állomásnak neveznénk. Feladatuk, hogy az érzelmi és kommunikációs válságban lévő családokkal komplex módon foglalkozzanak. A terápia során meghallgatják a szülőket, a családtagokat, beszélgetnek a gyermekekkel, megfigyelik a szülő-gyermek kapcsolatot a legkülönbözőbb családi szituációkban. Alapelvük, hogy a kliensek helyett ne gondolkozzanak, s ne oldjanak meg semmit, vagyis a családok maguk legyenek képesek megoldani a maguk problémáit. Az ehhez szükséges erőfeszítések megtételében segítik őket a

szakemberek. Nagyon fontos önsegítő szerepet kapnak a bejáró családok, akik a közös tevékenységek során egymást segítik, erősítik. Abban a gondozó központban, ahol jártunk 12 családdal 6, erre a feladatra kiképzett szociális-munkás terapeuta és 4 segítő foglalkozik. A terápiás idő néhány hónaptól 1-2 évig terjedhet.

Voltunk olyan óvodában, ahol a gyermekek nevelésében a természetközelség központi szerepet kap, a négy őselem, a víz-levegő-tűz-föld jelen van a gyermekek napi tevékenységében. Teljes átéléssel sározhatnak, mászhatnak fára és égethetik el a levágott gallyakat. Az óvodához kapcsolódó napközi otthonban ugyanakkor zenére rajzolnak, festenek a jól felszerelt műhelyekben iskola után a gyermekek. Vagy a maguk építette lovagvár színpadán színdarabokat gyakorolnak és adnak elő.

Az úgynevezett utóiskolában az olvasási nehézséggel küzdő középiskolás korú gyermekek 11 hetes fejlesztő program keretében tanulnak meg oly módon olvasni, hogy tanulási problémáik is megszűnnek. A neves dán pedagógus nevéhez fűződő módszer egyik eszköze a közös ének-zene tevékenység. Ez az intézmény bentlakásos, a gyermekek életkorából adódó speciális oktatási és szabadidős programok egész sorát nyújtja.

15 évvel ezelőtt a dán gyermekvédelmet a miénkhez hasonlóan a gyermekotthonok uralták, amelyek drágák voltak, korszerűtlenek s nem tudtak választ adni a társadalmi kihívásokra. Az egész rendszer átalakítása során nagyjából azt az utat járták végig, amit mi is kitűztünk magunknak: a preventív intézményhálózat kiépítését, a korszerű ellátási formák fejlesztését, a hagyományos gyermekotthonok zömének megszüntetését. Az intézményi gyermekvédelemben gyakorlatilag kizárólag úgynevezett zárt intézetek maradtak, ahova azok kerülnek, akik a megelőző gyermekvédelem sokszoros szűrőjén végül fennakadnak.

Meggyőződhattünk kollégáink, vendéglátóink rendkívül nyitott gondolkodásáról, kulturáltságáról, szociabilitásáról. Ártatlanul csodálkoztak rá a mi rácsodálkozásunkra, és saját tapasztalataik leszűrt tanulságait szívesen megosztották velünk. Végeredményben ezek a tapasztalatok jelentős részben itthon is hasznosíthatók. Másfajta gondolkodással 10 év alatt – ami a dánok számára elegendő volt egy új struktúra kiépítésére – itt is lehetnek eredmények!

Csakhogy az egy valóban működő demokrácia, a tolerancia, a szolidaritás természetes módon van jelen a társadalomban. Míg nálunk – félelem – a folyamatok egyre inkább ellentétes irányba fordulnak...